

Center for Bygningsbevaring i RAADVAD ANVISNINGER til Bygningsbevaring

LASERING PÅ TRÆ MED LINOLIEMALING

af Søren Vadstrup

Dato: Januar 2010

Lasering udføres traditionelt med lange, parallelle strøg men en malerpensel – ikke som her på kryds og tværs

Ved *lasering* forstås man strygning på en dækkende bund med en ikke-dækkende farve, hvor bundens farve vil stå halvsynligt gennem lasurfarvens halvgennemsigtige penselstrøg.

Lasering er en gammel malerteknik, der stort set ikke ses anvendt mere, men som klæder ældre interiører godt og gør dem smukkere og mere karakterfulde. Lasering er en mellemting mellem ådring og marmorering, idet den håndværksmæssigt bygger på de samme materialer og arbejdsmetoder.

Den klassiske lasering udføres traditionelt i linoliefarve, bl.a. fordi en række pigmenter som grønjord, umbra, Terra di Siena, guldokker, pariserblåt, ultramarin og i tynde lag indigo, kraplak, karmin, kasselerbrunt og bensort er "naturligt laserende" i linolie. D.v.s. at farverne aldrig kan blive fuldt dækkende. En anden måde at opnå en naturlig laserende virkning på, er ved at bruge øl som bindemiddel. Ølfarve er også altid laserende.

Man kan dog udmærket lasere med alle pigmenter og med samtlige bindemiddelkategorier. Mest brugt er æggetempera-lasering (på træ) og kalkvands-lasering (på murværk og puds).

Man kan også sagtens lasere med plastmalings-produkter, hvad der desværre har ført til den omsiggribende "svampe-malings-dille", en ofte uskøn tjatten, sjasken og duppen med skumgummisvampe, klude, pensler osv. på vægge, døre, gulve m.v.

Den klassiske lasering udføres med en pensel. De bygningsdele, der laseres er typisk fyldingsdøre, profilerede indfatninger, brystningspaneler, fodpaneler, tapetlister, loftlister, loftbjælker, trapper (undt. trin) samt endvidere i nyere tid også rør, radiatorer og køkkener. Man laserer aldrig hele vægge, glatte døre el.lign. Det bliver ofte for meget af det gode.

Der findes flere former for lasering, men de to fremherskende måder er: *Lys lasering på mørk bund* og *mørk lasering på lys bund*. Fremgangsmåden er den samme for begge typer lasering, idet en lasering kun kan blive virksom, når der er stor forskel på bundens og lasurens farvetone.

Olielasur

En olielasurfarve tillaves af: 1 del linoliefernis (kogt linolie), 3 dele fransk terpentint, lidt sikkativ og lidt kridt eller satin (pibeler). Kridt- eller satintilsætningen sikrer, at farven ikke flyder sammen. Terpentinen kan godt undværes hvis man kun dypper penslen ganske lidt og stryger meget 'tørt' på ved at trække strøgene langt.

Heri udrøres de laserende pigmenter eller tubefarver. Lasurfarven må endelig ikke blive for fed (olieholdig), da de efterfølgende laseringer eller færdiglakeringer kan revne på en for fed bund. Der må påregnes 2-3 døgnstørretid mellem hver behandling.

Vandlasur

En lasurfarve i vandteknik tilberedes ved at udrøre farvepulveret tykt i vand til en såkaldt 'pigmentpasta'. Pigmentpastaen tyndes derefter med øl, kerne- eller skummetmælk tilsat en lille smule hjortetaksalt. Det bruges også at tilsætte farven lidt udrørt dekstrin (kartoffelstivelse).

De mest anvendte farver til vandlasur er terra di siena - naturel og brændt; umbra naturel, brændt umbra samt druesort og kasselerbrunt. Sort og kasselerbrunt kan være vanskelige at udrøre i vand, da de 'fedter'. Man kan i stedet udrøre pigmenterne i sprit.

Vandlasur bruges navnlig på indvendige arbejder som f.eks. glatte døre og paneler. En lasering i vand er hurtigere at udføre end lasering i olie, men man må være rutineret for at kunne lasere i vand på grund af den hurtigere tørring.

Man kan også kombinere en olie- og vandlasering ved f.eks. at lægge bunden i vand og efterlasere i olie eller omvendt - bundfarve i olie og lasere i vand.

Udførelse af olielasur

- a Maleren udfører en prøve på laseringens farver og detaljering (strøgtæthed, farvetæthed og blankhed), der godkendes af rekvirenten.
- b Der udføres en bundbehandling bestående af en let slibning med sandpapir. Alle huller og sprækker udsættes med linoliekit. Alle knaster forsegles med Schellak. Træet afbørstes for støv m.v.
- c Bundfarven påstryges som en *mager*, heldækkende linoliefarve. Penselstrøgene lægges i samme retning som den efterfølgende lasering. Bundfarven slibes helt glat for korn, klatter m.v.
- d Efter at bundfarven er fuldstændig gennemhærdet udføres selve laseringen. Denne udføres i en *halvfed* linoliefarve, tilsat godt med kridt, for at undgå at strøgene løber sammen.
- e Der stryges med en ca. 5 cm bred pensel eller anstryger (flad pensel), evt. fulgt op af en fordriver. Laseringen/lasuren påføres af een gang og må ikke retoucheres efterfølgende.
- f Ved visse særlige laseringsopgaver afslutter man laseringen med et lag af klar lak for at give overfladen blankhed, men dette gøres ikke ved normale laseringer.

UDFALDSKRAV til lasering i linoliefarve

- g Laseringen skal stryges op fuldstændigt parallelt, med professionel hånd, uden dog at fremtræde med mekanisk parallelle strøg. Strøgenes længde må godt være synlig. Disse må dog ikke være kortere end ca. 25 cm.
- h Systemet i selve lasering er, at strøgene skal følge den geometriske grundform, det laserede felt har, herunder den konstruktionsform, man kan aflæse af træet. Træ samlet på gehring i hjørnet laseret på "gehring", mens træ, der er tappet sammen, laseret parallelt med de enkelte stykker træ.

Underordnede elementer såsom slutblik, synlige tapender, indstukne eller på- skruede hængsler, stikkontakter (!) samt skruer, bolte og nagler, laseret dog ind efter grundformen.
- i Ved ender, kanter, beskæringer og indadgående hjørner i laseringens længde retning skal strøgene stå som om laseringen var "savet" over på det pågældende sted.
- j Der må ikke forekomme løbere, klatter, rynker, rande etc. i malingen.
- k Alt efter smag og behag kan laseringsstrøgene fordrives/udjævnes en smule med en fordriver.
- l Særlige laseringsteknikker udført med svampe, "Ådringsagtige" eller "bølgede" strøgtegninger, lasering uden synlige strøg osv., hører med til mulige laseringsteknikker, der udført med professionalisme og æstetisk sans, kan accepteres.

ANVISNINGER til Bygningsbevaring Brug af Center for Bygningsbevarings ANVISNINGER

Center for Bygningsbevaring

Center for Bygningsbevaring er et uafhængigt viden-center, der arbejder med bevaring og udvikling af den byggede kulturarv via forskning, kurser og efteruddannelse, samt projekter og handlingsplaner på historiske bygninger. Centeret løser opgaver for statslige styrelser, kommuner, fonde, ejendomsselskaber samt ikke mindst for private ejere af fredede og bevaringsværdige ejendomme. Centeret er desuden tilknyttet Det Kongelige Bygningsinspektorat II som rådgiver omkring blandt andet bygningssyn.

Brug af Center for Bygningsbevarings ANVISNINGER

Center for Bygningsbevarings anvisninger er fortrinsvist rettet mod private husejere, men må gerne benyttes, citeres fra og "klippes i" af tegnester, håndværksfirmaer eller andre til professionelle formål, f.eks. til arbejdsbeskrivelser til restaureringsarbejder. Det er **ikke tilladt** at bringe uddrag fra, klippe i eller viderebearbejde/rette i Center for Bygningsbevarings anvisninger i trykte publikationer, på internettet eller anden offentlig formidling uden skriftlig tilladelse fra Center for Bygningsbevaring.

Forbehold

Der gøres opmærksom på, at brug af Center for Bygningsbevarings anvisninger altid og i hvert enkelt tilfælde vil bero på en konkret vurdering på stedet. Centeret kan derfor ikke påtage sig noget ansvar for anvendelsen af beskrivelser, anvisninger m.m. i de tilfælde, hvor Centeret ikke selv har et aftalt ansvar for bedømmelsen.

Center for Bygningsbevaring kan bestilles til at udarbejde ARBEJDSBESKRIVELSER.

Center for Bygningsbevarings anvisninger kan suppleres med detaljerede arbejdsbeskrivelser, der er en punktopstillet udførelsesvejledning, inklusiv materialespecifikationer og udfaldskriterier. Arbejdsbeskrivelser udarbejdes af Center for Bygningsbevaring efter aftale og med honorar.

Bygningssyn og rådgivning

Center for Bygningsbevaring i Raadvad har etableret en landsdækkende rådgivning, der påtager sig at udføre uvildige bygningsundersøgelser. Specialuddannede fagfolk gennemgår hele huset eller dele af det, og udfærdiger en rapport over bygningens tilstand, problemer og anbefalede indgreb, listet op i en prioriteret plan og vedlagt anvisninger på selve udførelsen. De konkrete arbejder udføres af håndværkere efter husejerens eget valg.

Koordinering

Center for Bygningsbevarings anvisninger på www.bygningsbevaring.dk er koordineret med Kulturstyrelsens 'Information om Bygningsbevaring' på www.kulturarv.dk samt Velfærdsministeriets vejledning: 'Bevaringsværdige bygninger – sikring af bevaringsværdier' www.sm.dk (søg i publikationer Bevaringsværdige bygninger, 2006)

Rådgivning

Centeret tilbyder i perioder gratis rådgivning via E-mail eller telefon. Gældende regler for at benytte denne service fremgår af hjemmesiden www.bygningsbevaring.dk, hvor man også kan finde aktuell E-mailadresse og telefonnummer.

Tak til

Center for Bygningsbevarings anvisninger opdateres og redigeres løbende, og de viste blade erstatter alle tidligere informationsmaterialer fra Raadvad-Centeret vedrørende praktisk bygningsstandsættelse og bevaring. Center for Bygningsbevarings anvisninger er opdateret og udbygget i 2009-10 med støtte fra Åse og Ejnar Danielsens Fond, Sonning-fonden, samt Margot og Thorvald Dreyers Fond og igen i 2011-12 med støtte fra Åse og Ejnar Danielsens Fond.